

Vismaz tā kārtīgi pagrūda

Amerikā virtuālajā realitātē veidotā filma stāsta par latviešu rokgrupas Pērkonu lomu Padomju Savienības sabrukšanā. Tās režisors **Korijs Makleods** ir pārliecināts – šis stāsts ir liecība par to, kā radoši cilvēki var mainīt sabiedrību arī šodien un ne tikai Latvijā

ESMU PUSLATVIETIS.
ASV dzimušais Korijs Avots Makleods caur Pērkonu un Latvijas vēsturi aicina paskatīties arī uz mūsdienu sabiedrību

ULDIS RUDAKS,
FOTO – KRISTAPS KALNS

Uzliec brilles, kas pilnībā nosedz acis, un uzreiz atrodies pavisam citā telpā – prom no tās, kur biji pirms tam. Ir tikai virtuālā realitāte, bet tā īstā pat pazūd – tu atrodies tādā kā bezsvara stāvoklī visa notiekošā centrā. Kājas, kas palikušas ārpusē, ļauj mīņājoties griezties uz visām pusēm, virtuālajai realitātei paliekot uz vietas un ļaujot vērot gan to, kas notiek priekšā, gan pa malām vai aizmugurē. Griežoties var mazliet sareibt galva, bet kājās vēl turies. Šādā realitātē veidotās filmas stāsts ir par Jura Kulakova vadīto grupu Pērkonu, kuras darbība astoņdesmitajos gados, spēlējot rokmūziku, kļuva par vienu no, ja ne pašu nozīmīgāko, nacionālās atmodas

laika dziesmotās revolūcijas sastāvdaļām. «Tas bija zelta laikmets latviešu rokmūzikai, jo tajā laikā tā lieta vēl nebija komercializējusies – nevienu neuztrauca, lai tā arī labi tiktu pārdota, jo galvenais bija ideja. Tieši mūzikas estētika – varētu teikt, ka mums rūpēja tādas latviešu nacionālās rokmūzikas radišana. Tā tāda misijas apziņa varbūt bija. Un tas viss sakrita arī ar atmodas procesiem astoņdesmito gadu beigās – mēs kā tā saucamās dziesmotās revolūcijas priekšvēstneši iekļāvamies šajos procesos,» tagad atceras Juris Kulakovs, kura grupas koncertdarbību astoņdesmitajos gados divas reizes aizliedza valdošās komunistiskās partijas funkcionāri. Arī ieraksti sākotnēji netika oficiāli ne ieskaņoti, ne izdoti, lai mēģinātu ierobežot Pērkonu augošo popularitāti. Taču notika tieši otrādi.

Pirmā aizlieguma laikā grupa ierakstīja divus pirmos albumus – saviem spēkiem pašu izveidotā studijā dziedātājas Ievas Akurateres mājā Mežaparkā –, bet izplatīja tos tauta, cits no cita pārrakstot vai pērkot Čiekurkalna tirgū – ierakstus pavairojot, pelnīja to tiražētāji, nevis pati grupa. Legendārajā koncertā Ogrē 1985. gadā publika tā satrakojās, ka pēc tam izdemolēja vilcienu, bet Kulakovs domā, ka tā bijusi provokācija, jo arī turpmākajos gados pieredzētais pierādījis, ka pasmagākas rokmūzikas fani gana labi izlādējas, iztrakojušies pie mūzikas, un patiesībā nemaz nav agresīvi noskaņoti.

Šis stāsts latviešiem ir ļoti zināms, bet filmas *Rockumentary. Pērkonu VR* režisors Korijs Makleods paskaidro, ka tā adresēta pirmām kārtām amerikāņiem, lai pastāstītu, kā ar mūzikas vai mākslas palīdzību var paveikt lielas lietas, pat gāzt pastāvošo varu. Amerikā tas kļuvis jo īpaši aktuāli tagad, kad ASV prezidents ir Donalds Tramps, kuru lamā vai katrs mūziķis, arī pavisam nesen Rīgā pabijušais Rodžers Voterss no *Pink Floyd*. «Patiešām viņš tikko bija Rīgā? Žēl, ka es nokavēju!» saka Korijs, kad tiekamies cita Amerikas latvieša – mūsu abu drauga Kristapa Krēšliņa – *Krogā Aptieka* Vecrīgā tūlī pēc filmas idejas autora un veidotāja ierašanās Latvijā.

NO CITAS DIMENSIJAS

Saņemot ziņu par šīs filmas pirmizrādi 1. septembrī galerijā *Noass* Rīgā, pārsteidzošs šķita fakts, ka to veidojis amerikānis, kurš, spriežot pēc vārda, nav latvietis. Tomēr izrādās – ir gan. «Esmu puslatvietis,» paskaidro Korijs, kurš sācis ciemoties Latvijā 1986. gadā – jau toreiz dzirdējis tādus jēdzienus kā «glasnostj» un «perestrojka». Toreiz cilvēki, it īpaši nepazīstamie, baidījušies atklāti atbildēt uz provokatīviem jautājumiem, bet jau nākamajā gadā viņš redzējis milzīgas pārmaiņas – cilvēki izteikušies daudz brīvāk.

Atmodas gados Korijs sācis regulāri braukāt uz Latviju un palicis te pie foršiem cilvēkiem, piemēram, pie Pita Andersona ģimenes, ar kuras palīdzību

PASAULE BRILLĒS. Tiem, kuri netika noskatīties virtuālās realitātes filmas pirmizrādi uz pārpildītā *Noasa*, turpmāk būs iespēja to izdarīt LMT (*Latvijas Mobilais telefons*) klientu apkalpošanas centros

sācis saprast, ka vispārzināmās okupācijas un komunisma varas ēnā slēpjas daudz radošu cilvēku, kuri domā citādi, nekā te oficiāli ir ļauts. «Pirmo reizi dzirdēju Pērkonu, kad iznāca tā Hamburgas plate 1985. gadā (*Vēl ir laiks*, izdevniecība KGB – *Kultūras glābšanas biedrība*), – tas bija tā, kā dzirdēt mūziku no citas dimensijas. Es pat nevaru pateikt, vai man patika vai nepatika, bet tas bija pārsteidzoši – dzirdēt tāda veida mūziku latviešu valodā no Latvijas. Pēc manu vecvecāku uzskatiem, te viss bija izbeidzies un nekas jauns vispār vairs nenotika... Es sapratu visus tos vārdus, bet nezināju, ko tie nozīmē. Tās divdomības un simbolika, ko viens ārzemnieks nevar saprast, un es vēl aizvien mācos,» stāsta Korijs, kuram tieši caur mūziku izdevies iepazīt Padomju Latvijas sabiedrību, kas izrādījies pavisam citāda, nekā tas sākumā licies no malas. «Un tad es gribēju to sajūtu, kā es šo pasauli iepazīnu, nodot citiem cilvēkiem. To nevar tā caur vienkāršu dokumentālu filmu. No vienas puses, cilvēkam, no Ziemeļamerikas atbraucot uz Latviju, viss te liekas smags un pelēks, bet, no otras, – tie astoņdesmitie gadi bija tik radoši un dzīvi! Es pēc tam nekad vairs neesmu sastapis tādu svaigu radošu sabiedrību kā tajos astoņdesmitajos gados šeit. Tie divi pretstati, kas sadūrās, bija kaut kas fenomenāls, un es gribēju kaut kā par to izstāstīt amerikāņiem. Es nezināju, kā to izdarīt, bet pirms pāris gadiem, kad sāku eksperimentēt ar virtuālo realitāti, sapratu, ka šis ir tas veids.»

Ikdienā Korijs strādā reklamā un ir aģentūras *Fallon Minneapolis* radošais tehnologs, iepriekš studējis teātra mākslu, kas viņam noder arī šajos virtuālās realitātes projektos. «Vairāk tā kā nodarbojos ar animācijas filmām un digitālo platformu attīstību. Taisīt filmu virtuālajā realitātē no programēšanas viedokļa – tas daudz vairāk līdzinās teātrim, nevis filmai. Tā ir tāda īsta scenogrāfija. Mēs uztaisījām to, ko paši saucam par 2,5 D virtuālo realitāti.»

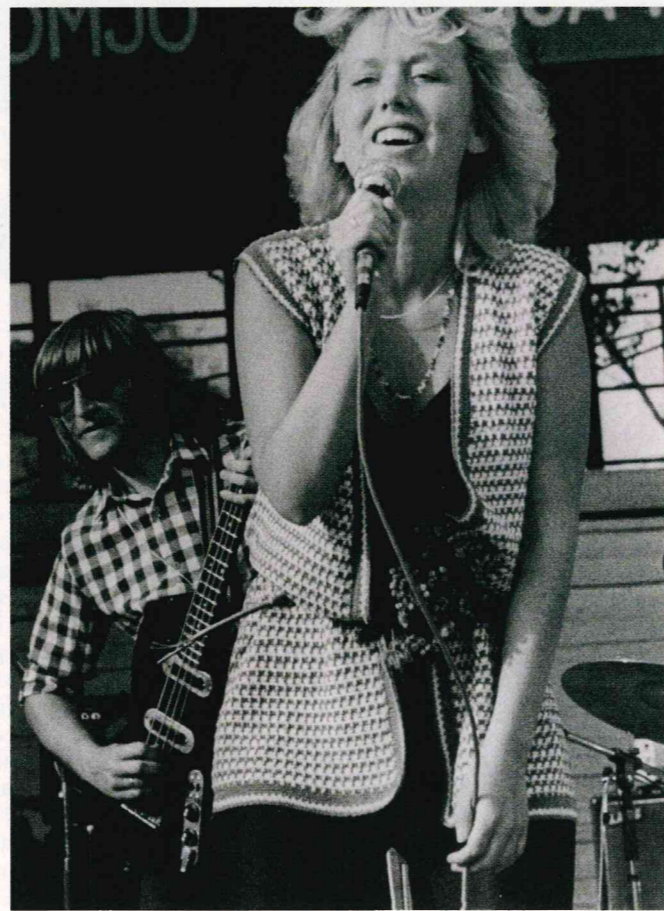

FOTO - NO GRUPAS PĒRKONS ARHĪVA

DZIESMOTĀ REVOLŪCIJA. Rokgrupa *Pērkons* Jura Kulakova vadībā ir nacionālās rokmūzikas šovu celmlauzis, kuru šī novatorisma un «bīstami» kuplā cienītāju skaita dēļ astoņdesmitajos gados mēģināja ierobežot

«Sāku šo projektu pirms diviem gadiem savā brīvajā laikā, un tad tas vairāk bija tāds vēsturisks stāsts. Tā doma, tas kodols, ar ko es vienmēr spēlējos, bija Māra Melgalva rinda par to, ka galvenais ir, lai tevī pašā uzplaukt sapumpurots zars, ko mēs tulkojam kā: esi paties nepatiesā laikā. Tas ir tāds kā vienkāršots amerikāņu tulkojums. Es zinu, ka daudziem sabiedrībā bija piespiedu kārtā jāizliekas un jābūt citādiem, nekā viņi ir patiesībā. Tā mēs to stāstu savilkām kopā. Kā Juris Kulakovs man teica: mēs vienkārši gribējām būt patiesi, negribējām vairs izlikties – gribējām hārdroku spēlēt vai to, par ko mēs iedomājāmies, ka tas ir hārdroks. Tā falšā realitāte, ko Padomju Savienība izveidoja, – kaut kas ir balts, bet to sauc par melnu un otrādi... Un, kad Trampu ievēlēja, es manīju, ka Amerikas sabiedrība vairāk un vairāk kļūst par to pasauli, ko mēs aprakstām tajā *Pērkonā* stāstā. Tad es nolēmu, ka šis vairs nebūs stāsts par Latviju un *Pērkonu*, bet par Ameriku. Principā mēs izmantojam *Pērkonā* stāstu, lai dotu informāciju cilvēkiem Amerikā, ka viņu balsis un radošais spēks var kaut ko izmainīt. Parādīt – lūk, ko viņi astoņdesmitajos gados panāca! Var apgalvot, ka *Pērkons* inspirēja vienu revolūciju – viņi bija kā tās *soundtrack*. Ko mēs apgalvojam tanī filmā: Mihails Gorbačovs ir teicis, ka Padomju Savienības krišana sākās Baltijas valstīs, un *Pērkons* palīdzēja – gluži negāza Padomju Savienību, bet vismaz tā kārtīgi pagrūda. Mēs sākām to pārveidot, lai tiekam pie stāsta par Ameriku, un *Pērkons* tur ir tas paraugs, kā var mākslinieciski pretoties valdībai, ietekmēt visus melus, kas apkārt. Izteikties un rādīt patiesību, jo citādi cilvēkiem iespējas to saprast nebūtu,» uzsver Korijs.

KA NESAREIBST GALVA!

Filmas veidotājs paskaidro, ka tās garums – tikai desmit minūšu – izraudzīts projekta eksperimentālā rakstura dēļ, jo vēl nav skaidrs, vai cilvēks ilgāk to spētu izturēt. Jau to desmit minūšu laikā pieredzētais ir tik piesātināts, ka šķiet – pagājis krietni ilgāks laiks. «Tā ir pirmā reize, kad mēs taisām tādu virtuālās realitātes filmu, un mēs nezinām, kā cilvēki fiziski reaģēs vienpadsmitajā minūtē – varbūt galva sāks reibt? Bet filma ir domāta amerikāņiem, un to es vienmēr uzsveru. Tur viss ir novienkāršots, lai varētu kodolīgāk šo stāstu izstāstīt. Kad rādām barikādes, tās ir divdesmit sekundes, kaut varētu rādīt sešas stundas, un arī tas būtu interesanti. Tajā mirklī, kad tu sāc kaut ko izskaidrot, amerikāņi aizmieg... Latviešiem tas varētu likties mazliet par saīsinātu, un cilvēki

teiks: nu, bet gluži tā nebija. Es ar tādu mazliet attālinātu – naivi romantisku – skatu lūkojos uz tiem laikiem, un tas, kas mani visvairāk imponē, ir tā laika radošais gars. Kad nevarēja nopirkt Klāva Elsberga jaunāko dzejas grāmatu – kaut ko tamli-dzīgu es nekad agrāk nebiju un arī pēc tam neesmu piedzīvojis, ka dzeja var kaut ko tik daudz nozīmēt! Tas bija kaut kas traks! Tik fantastiski un inspirējoši, ka nevis valstsvīri, bet vienkārši cilvēki var izmainīt sabiedrību, iedvesmot cilvēkus, lai viņi varētu pieļaut domu, ka sabiedrībai nav jābūt tādai, kāda tā ir,» norāda Korijs. «Tādi kā *Pērkons* un Saharovs vai Ļeņingradas rokklubs – viņi visi iedvesmoja cilvēkus... *Pērkonam* pat tie teksti nav tik radikāli kā, piemēram, krievu dziedātājam Jankai Djaģilevai, bet es jau redzu reakcijā – Mineapolē cilvēki raudāja, filmu noskatoties. Varbūt viņiem nav dziļākas saprašanas par Latviju, bet viņiem pēc šī stāsta paliek atmiņā *Pērkons*. Tas ir forši, kad es staigāju pa savu darbvietu un dzirdu, kā cilvēki šad un tad klausās *Pērkonā* mūziku. Daži prasa: «Hey, what's this «galvenais» means?» («Hei, ko šis «galvenais» nozīmē?» – no angļu val.)»

Dziesma *Troksnis* amerikāņiem ejot pie sirds visvairāk, tātad jaunākas paaudzes grupas *Instrumenti* izvēle, daļu tās izmantojot savā hitā *Peace*, ir bijusi pareiza. «Bet filmā uzsvars ir vairāk uz stāstu un mūzika ir tā kā fonā, jo bez konteksta tā nebūtu saprotama, toties es varu saviem amerikāņu draugiem spēlēt *Akvarium* vai *Kino* dziesmas – par tām uzreiz saka, ka forši. Tur nekas nav jāizprot. Grebenščikovam tā viena dziesma angļu valodā ir drausmīga – *Mūsu vilciens deg*. Viņam, tāpat kā Kulakovam, ir ļoti smalka un īpaša valodas izpratne, kas nekad nevienu svešvalodā nenotiks tanī pašā līmenī. *Prāta vētras* mūzikā nav tādas valodas bagātības, un man ir vienalga, vai viņi dzied latviski vai angļiski, jo tur tāpat nekas nezūd. Es negribu pārmest *Prāta vētrai*, bet tur nav dzejas apakšā. Kā leva pateica: Juris sēdēs pie klavierēm un sitīs tās savas klavieres, kamēr izsitīs mūziku no tās dzejas, un to var just,» saka režisors un piebilst, ka, veidojot garāku filmu, viņš noteikti vienu cēlienu būtu veltījis Mārim Melgalvam, kurš esot teicis, ka Kulakovam ir absolūtā dzejas dzirde: «Juris stāsta, ka viņš atrada savu patieso balsi caur Melgalva dzeju. Man zēl, ka šādas sarunas par mūziku un dzeju Amerikā vairs vispār nenotiek. Mūzika tur ir kļuvusi tik pavirša! Viens cilvēks, kurš diezgan labi pārzina dzeju, teica, ka, dzirdot kādu dziesmu, kas radusies pirms 2000. gada, var apmēram pateikt, vai tā ir no deviņdesmitajiem, septiņdesmitajiem, trīsdesmitajiem vai pat no XVIII gadsimta deviņdesmitajiem gadiem, bet tagad – kopš 2000. gada – tas vairs nav identificējams.»

Tāds ir tas mūsu laiks, bet vienmēr pats svarīgākais būs atcerēties pašu būtiskāko: «Galvenais, lai tevī pašā uzplaukt sapumpurots zars!» ●

KDi

RAKSTU SĒRIJĀ DOMĀJOT
PAR LAIKMETĪGO KOPĀ AR
NOVUM RIGA CHARITABLE
FOUNDATION

13. SEPTEMBRĪ LASIET

STĀVĒT TUVĀK PERONA MALAI

Reini Liepiņu karjeras sākumā dēvēja par krogu un Rīgas bēniņu pārbūvju arhitektu. Viņa pirmais darbs bija Anda Sīļa vadībā radītais kluba *Pulkvedim neviens neraksta* interjers. Tagad arhitekta aktuālo darbu sarakstā ir divi vērienīgi projekti – darbs pie Rīgas pils Kastelas daļas rekonstrukcijas Latvijas Nacionālā vēstures muzeja izvietošana un Rīgas preču stacijas pārbūve par mākslas telpu *Hanzas Perons*. *Hanzas Perons* nesen nosvinēja būves spēru svētkus. Reinis Liepiņš pats sevi pieticīgi dēvē par amatnieku un, pētot vēsturiskās ēkās Eiropā, saskata to arhitektūras tapšanas lietišķos un pragmatiskos aspektus.

novum riga
charitable foundation